

A törvénytáblák és az aranyborjú

Százkilencven napja élt Bárány Lajos Istent megtagadva, hegyek és fák közé zárva, kecskenyájak és elszótlanodott emberek közé zárva, gyászba, hallgatásba és gyanakvásba zárva, amikor megjelent neki az Úr angyala, hogy visszatérítse a hit útjára. Remetelak még az ötvenes évek közepén is törvénszegők búvóhelye volt. Szabadult fegyencek és mindenféle rosszcú emberek húzódtak meg itt, hiszen már a forgósél is hatalmas erdőoldalakat tarolt le, és kellett a munkás. Nem kérdezték, ki honnan jön, bejegyezték a jelentkező nevét, az orvos a hajába borzolt az idegennek, s ha nem látott serkét, küldte is fel az irtásokra; a doktor mellett a borbély állt, várta, hogy kinek az üstökén akad meg az egészségügy szeme rongyos csavargók, darócruhás vándormunkások egy pillanatig villogó szemmel markolták sapkájukat az orvos elutasító mozdulatára, aztán levágták magukat a székre, hogy a nullásgép vasa végigbukdácsoljon a fejükön.

Bárány azután vetődött ide, hogy a nagyobbik lányát, Ilit elvitte a forroláz, és ő többé semmiben sem tudott megkapaszkodni, még kisfiának a kezében sem, akivel útnak indult, és akit erőszakkal mégis visszavittek az édesanyjához, noha a gyerek lopott és többször elcsavargott otthonról. Enyhülést már csak a magányban remélt, amióta aposztata lett; az ő faluja, Józsefháza közel esett az országúthoz, és tudta, hogy ott nem volna nyugta a hívők zaklatásától, akik az Úr megbocsátó kegyelméről beszélnének neki; elmondanák, hogy Isten nem büntet ártatlant, hogy a hitehagyottak boldogsága rövid, és megdorgálnák, amint Elifáz, Czófár és Bildád dorgálta Jóbot. Remetelakról egy régi bizonyágtevő útján hallott, amikor Brassóban járt, de azóta is eszében tartotta a helység nevét, s mikor úgy érezte, hogy mindene odalett, és már embert sem kíván többé látni, erre vette az útját, akár Lót, aki hangot hallott a veszély idején, és a hegyre menekült. Elhagyott csőszkunyhóba húzódott be, amelynek

ablaka széles vízmosásra nézett; a gömbölyű kövek úgy fehérlettek a napsütésben, mint a koponyacsontok, s bal-kéztől egy kis fennsíkon kiborult fagyökerek meredeztek feketén; a kunyhó hátánál, a mart alatt csendesen folydogált a Vaszka, fölötte pedig tömötten, mohaszagúan susogott az erdő, és Bárány éjjelenként gyakran megébredt. Különösen azóta, hogy az ajtóról leverték a lakatot, és azt a kevés ruhaneműt is elvitték, amit fölcipelt ide magával.

Most már csak az életemet vehetik el, amely úgyis kín és teher számomra! – gondolta.

De azért ha éjszaka az erdő hidegen rálehel a hurubára, leszakadt egy darab mart és a vízbe hullott, vagy vadállatok hangját hallotta, még a csontjai is fáztak a takaró alatt. Máskor úgy tűnt föl neki, hogy halott leánya hangját hallja, felült a fápiccsen, és hallgatózott, hátha megismétlődik a jajgatás, és annak az árvának a segítségére kell sietnie a sötétben. Reggel soványan, szakállalán bicegett ki a viskó elé, és álmétkodva hunyorgott a napon, hogy íme, mindaz a sok árnyék, amely az éjszaka kísértette, visszahúzódott a kövekbe, szikrázó fénné olvadt, és jó illatokat párologtat fel a környéken. Ilyenkor névtelen hálát érzett valaki vagy valami iránt, amelyet mostanában tüntetően természetnek nevezett; egy szál gatyában, amint volt, elindult az irtás felé, és ijesztő satnyaságát mutatva, mint Szent Onofrius, epret szedegett a korhadt tönkök között; később a patakhöz sántikált, vízbe mártott ujjaival kidörzsölte szeméből az álom zavaros enyvét, végül felöltözött, és jobb lábát húzva, kezében szerszámos táskájával, elindult a telep felé. Félnapig ácsorgott a piactéren, ahol négy-öt oltyán vándoráros nyírfából összeeszkábált asztalnál zöldséget árult, és mindig akadt egy-egy spicces rönkvontató traktoros vagy csellengő éjjeliőr, akinek elsózott egy-egy órát, vagy aki potom áron adott túl a sajátján; kisebb javításokat is vállalt, de csak olyat, amelyet ott helyben el tudott végezni, mert amióta kirabolták, odahaza még egy öreg órát sem tartott, nehogy elvigyék, s neki többszörös árat kelljen fizetnie érte.

A megkísértés napján, annyi ízetlen lapi, fanyar gyümölcs, zsírtalan lötyy után megáhitott egy falás húst. Re-

metelakon hetenként kétszer nyitott a mészárszék, ha volt helyi vágás, s most úgy látszott, lesz, mert nyolc-tíz aszszony meg férfi álldogált az üzlet előtt sunyi csendben; az ajtó azonban be volt csukva, rajta keresztbe téve a vaspánt, és Bárány, amint közelebb lépett, meglepődve látta, hogy a levágandó ökör még ott áll a fakorláthoz kötve, a gyülekezet mellett. Nagy, sárgásszürke állat volt, tömör testével és kurta, erős lábaival bölényhez hasonlított; nyakszirtje két helyen is mélyen be volt hasítva, és a sebekből fonatokban csurgott a vér; már amíg idehajtották is, nagyon legyengülhetett, és most csak álldogált némán, és sötét szemébe már belealvadt a megadás ; a hegyilakó házaspár is mellette ácsorgott, ők is lehajtották a fejüket, mint az ökör, de a tekintetük sunyi volt, eleven, egymást faggató-ijesztő. A mészáros késve jött, egyenesen a kocsmából, kigombolt nyakú, piros kockás ingben, és pecsényevörösen ragyogó arca fölött hullámosan meggyűrődött a sapka ellenzője, akár a pörkölt szalonnabőr. Már messziről heherészett, a tapasztalás kövér fölényével, s mikor odaért, már csak egy pillantást vetett a lábán szundító ökörré.

– Piszkos munka, hé! – kiáltotta oda a házaspárnak. – Még a vak is látja, mit műveltetek! Gyönyörűen meghúztátok a sarlót a nyakán, az anyátok keservét! – mondta; aztán odafordult a várakozókhoz, levette a sapkáját, és részeg bohóckodással térdre ereszkedett: – Adjunk hálát a medvének, aki ezen a héten is küldött nekünk húst!...

Bárány nézte a legyektől ellepett s már fekete varratként mutatkozó sebeket, nézte a mészároost, aztán utálkozva elbicegett onnan, mintha döggel akarták volna megétni. Miután hazaért, s megette a tányérnyi kozmás árvagulyást, kiült a kuckó elé olvasni, mert odabenn homály volt, és a melegben fojtogatta az Atom G.G. szaga is. Szerszámai mellett néhány könyv volt minden vagyona, amelyet megtérése éveiben szerzett az antikváriumokban meg az ócskasoron: a *Biblia*, Szent Ágoston *Vallomásai*, *A kereszténység története* Renantól, Mereskovszkij *Igazi Jézusa és A legyőzött halál*, amelyet megtevesztő címe miatt kajtatott fel annak idején, hiszen

amint később csalódottan tapasztalta, Bicsérdi Béla a zöldségevésben látta a lét határainak kiterjeszhetőségét, és nem Isten fiának örök áldozatában. A betörő a könyveket szétszórta és rájuk taposott, úgyhogy az órásnak meg kellett ragasztania őket; de mi szükség volt rá, hogy fölcipelje ide egykori áhítatának ezeket a kiürült edényeit? És miért mélyedt beléjük ismét, sőt mohóbban, mint máskor, miért húzott alá sorokat sietve, remegő kézzel, miért vetett akkora felkiáltójeleket a lapszélre, mint egy-egy furkósbot? Mert Bárány azt tette, amire eddig nem volt módja sem a gyülekezetben, sem a családban: látható és láthatatlan erővel küzdött, vitakozott.

Ezúttal, amint fölneézett, hogy gondolatai legalább látóhatárnyi távlatot kapjanak, a lapos irtáson közeledő embert pillantott meg, aki feltűrt szárú nadrágban jött, s bakancsa a vállán harangozott. Fáradtan és mégis nekifeszülten lépdelt, s amint közelebb ért, a remete látta, hogy arca, nyaka meg a csupasz melle téglavörös; aztán a vándor megállt, ajka fölcsúszott magas inyéről, miközben hunyorogva nézte Bárányt a hurubájával, s az órásba belédöbbsent valami felismerés, bár ő sem tudta, mit ismert fel az idegenen: a hajlott, vékony orrát vagy a széthúzott szájú és kételkedő mosolyt.

– Lévi! – intett tétován s inkább nyugtalanul, mint boldogan, mert olyan szándékot gyanított a látogatás mögött, amely megzavarta eddigi magányosságában; félt az oktalan szemrehányástól, a jó hírektől meg a rossz hírektől egyaránt, viszolygott a vádaskodástól, amelyre ő is csak vádaskodással felelhetett volna; de zavaros érzései ellenére ismét feléje intett, és a zarándok újra elindult, mikor pedig egészen közel ért, szemei, e meleg viaszba süppedt higanycsöppek, mohón és számonkérően keresték a remete tekintetét; végül Lévi előrelépett, átölelte és megcsókolta egykori hitsorsosát, de mindjárt utána félre is húzódott tőle, és kételkedő szánakozással nézte őt. Bárány is mosolygott, s még az orrában volt a zsidó lehetete, amely a fogatlan emberek és a csecsemők lehetéhez hasonlított, mert se nem ivott, se nem dohányzott; ugyanakkor érezte a vándor átvizült ingének és naptól hámló bőrének a szagát is.

– Lajos! – kiáltott fel Lévi Áron. – Igaz-e, amit hallottam: hogy inségedben sáskával táplálkozol, mint Keresztelő Szent János, mielőtt a tüzet szétkiáltozta?...

A szektássá lett zsidón egy kis csalódás látszott, és hátrálva rázta a fejét, sőt a szemét is lehunyta, hogy ne csak süket, hanem vak is legyen a mentegetőzés iránt, annyira megtetszett neki a lehetőség: hiszen semmi sem fejezhette volna ki jobban az Istentől elfordult eretnek sorsát, mint az, hogy szőrzet borítja a testét, és sáskával táplálkozik a vadon közepén; vihetett megdöbbentőbb hírt, vigasztalóbb elégtételt e látomásnál? A felismerés örömetől a földre borult, és hangosan imádkozni kezdett:

– Boldog ember az, akit Te, Atyám, megdorgálsz; mert te megsebezel, de be is kötözöl minket...

Bárány figyelte Lévi szétálló fülét és vörös nyakát, amely földre borultában megnyúlt és mégis ráncos maradt, mint a csóré nyakú kakasé, nézte meztelen talpát, és tudta, hogy Áron, aki oly könnyen buzdul fel és hatódik meg, mint az első keresztények, odahaza sírva jeleníti majd meg az ő sáskazabálását és a hurubáját, amelyet teleshórt bolhaporral, s ha már a sáskával kezdi, ki állíthatja meg, hogy egyéb túlzásokra is ne ragadtassa magát?... Már a képzelgés is fölingerelte, pedig szerette Lévit, ő térítette meg, miután hazakerült a lágerből, s talán ez volt bizonyágtévő munkájának legszebb gyümölcse: egy izraelita lelkének a megnyerése, aki fölpillantott a golgotai keresztre, és elfogadta az Úr Jézus áldozatát; de meddig szerethetjük a tanítványt, aki épp megtagadott hitünkkel és eszménkkel támad reánk, hogy sorsunkban számonkérje a maga sorsát, mintha egy életre elköteleztük volna magunkat neki? Lévi Áron imádkozás után is ott maradt még egy ideig a földön, mintha belezsibbadt volna a térdeplésbe, de megérezvén, hogy Bárány elhúzódik a közeléből, föltápáskodott s odahengerített egy követ a másikkal szemben, amelyen az órás ült. Már szelíd volt, mint aki nyugtató fürdőből lép ki, tekintetében nem bujkált ravasz szándék vagy gyanakvás, mert hitt benne, hogy a szentlélek, amelyhez az imént esedezett, megvilágosítja őt, és a nyelve alá forgatja majd azokat a szava-

kat, amelyeket mondania kell; régi ragaszkodásának örömeivel figyelte hát az ő megtérítőjét, és elmosolyodott:

– Valahányszor nyugovóra térek, azt az imát mondom, amelyre még te tanítottál bizonyágtevő utadon; úgy jártuk akkoriban az Érmellékét, mint a kiküldött apostolok; tudtuk, hogy mindenütt csapdát vetnek lábainknak, és a nádasból farkasok lesnek ránk, de boldogok voltunk abban a hitben, hogy Isten tudta és akarata nélkül egy hajunk szála sem görbülhet meg ; a zsandár aranyat gyanított nálad, de amikor ujjai a Szent Bibliának ütődtek, megszegyenült önmaga előtt, és szabadon bocsátott bennünket...

Lévi boldog emlékezéssel folytatta:

– Talán azért serkentem fel, hogy megkeresselek. Hiszen Aranyszájú János voltál nekünk, és az én szívem óhajta az, hogy szivedet visszafordítsam az Úr orcája felé, és tekintetedet asszonyod tekintete felé. Mert azt mondja a példabeszéd: csak a bolond szalad el az ő házából, és aki megháborítja az ő hajlékát, annak öröksége szél lesz; vagy lehetséges volna, hogy te, aki a vaknak szeme voltál és a sántának lába, egyszerre megroggyanjál, amikor téged teszen próbára Isten, az angyalok karába szólítván el a te lányodat?... Miért nem gondolsz azokra, akik élnek?... Hiszen még a sárkányok is táplálják fiaikat, nemhogy az ember...

Hallgatott, utána pedig azt kérdezte:

– Miért feledkezel meg a húségről, amelyet az Úr előtt fogadtál a hitvesednek?... Mert ha arcodat szórzet borítja is, mint moha az erdőszéli köveket, s még ha sárkán élsz is, mit használ?... Ha a te hited megrendült, ki óvhat meg téged a gonosz asszony nyelvének hízelkedésétől?... Megkönyékez a Sátán előbb-utóbb és asszonyölbe csalogat, de vigyázz, Bárány, azt mondom!... Vigyázz, testvér, mert senki se vehet tüzet a kebelébe, hogy ruhái meg ne égnének...

Bárány eddig hol gúnyos mosollyal bólogatott, hol dudorászva himbálta magát, de mihelyt a zsidó elhallgatott, meglepődve nézett rá, mint aki a folytatást várja.

– Én is beszélhetnék úgy, mint ti, és szavakból ostort fonhatnék ellened! – sóhajtotta végül keserűen. – Vagy talán láttál szamarat ordítani a selymes pázsiton?... Hi-

szen már lefeküdni is rettegek!... Mikor azt gondolom, hogy szalmával bélelt vackom megkönnyíti szenvedésemet, álmokkal háborít meg az éjszaka... Mindig azt a szegény árvát hallom vergődni a sötétség mögött, és nem tudok segíteni rajta... Mit vétettem, hogy ennyit kell szenvednem?... Krisztust csak egyszer feszítették meg, engem mindennap keresztre szegez a fájdalom...

Lévi megértőn, de reménykedően figyelte.

– Pedig idegen asszony után nem lóttattam, felebarátaim ajtajánál nem leselkedtem – folytatta Bárány. – Gyermekeimről akkor is gondoskodtam, amikor a csapatok körülkerítették a várost, és egyenként szedegettem ki a babszemeket a homokból... Pörölni sem pöröltem, pedig az esztelen asszony valóban megháborította az ő házát az anyjával együtt, és pokollá változtatta azt: naponta kicsűfolt, pedig hívőnek mondta magát velem együtt... Mi tehát a bűnöm?... Ha volna Isten, láthatta volna az én utaimat és megszámlálhatta volna lépteimet...

– Hallgass! – kiáltott közbe Lévi Áron, amikor látta, hogy a remete hova akar kilyukadni. – Vétkeidet még Isten elleni szószátyárokodással is tetézed?... És sorodat az Úr Jézus szenvedéséhez mered hasonlítani?... Te úgy védekezel, ahogy Jób védte magát, én pedig úgy felelek meg neked, ahogyan a próbára tett férfi barátai válaszoltak; sőt úgy, miként Elihu fakadt ki, látván a három idősebb tehetetlenségét!... Azt mondom tehát: vigyázz, Bárány, mert Isten szemmel tartja mindenkinek az útját, és nincs a halálnak árnyéka, ahová elrejtőzhetnél előle!... Vigyázz, mert eljő az idő, amikor kiáltozni fogsz és keresni fogod Istent: Hol van az én teremtőm, aki többre tanít bennünket a mezei vadaknál és az ég madarainál?! – ezt kiáltozod majd!

Az órásmester fölnevetett azon a nyerítő, ideges hangon, amellyel a sáskaevés vádját fogadta az elején, s csak ilyenkor látszott meg rajta igazán, hogy mennyire elnyűtt, amikor arcának bozótjából földeregett tisztátalan sápadtsága amikor véreres szemével hunyorogva megmutatta rossz fogait, s egész testében rángatózott, mintha vakarózna :

– Elihu, még hogy Elihu! – rikkantotta. – Talán nem ismerem minden szavát annak a habókosnak?... Rossz

példát hoztál fel, Lévi, nagyon rosszat!... Mert bármilyen dérral-dúrral rontott is rá a szenvedő nyomorultra a legfiatalabb, a legszeleburdibb, s bármilyen magasra kanyarította is fel a hangját, Jób lelkében még volt annyi erő, hogy lerázza magáról azt a taknyost, de úgy, hogy nyekkent belé!... És emlékezz arra, amit a meghasonlott fékélyes mondott: bizonyára ti magatok vagytok a nép, és veletek kihál a bölcsesség!... Nekem is van annyi eszem, mint nektek, és amíg a lelkeket ki nem lehelem, igazságomhoz ragaszkodom!...

Összevissza hadonászott, mint a háborodott:

– El sem hiszem, hogy abból a szájból, amelyből a Szentlélek aranyló sugallatát hallottam, ennyi fürtelem dől majd rám – mondta Lévi halkán, szomorúan. – Hiszen én is megjártam a magam kálváriáját, jól tudod, hogy a családomból füst lett és pára... És most azt kell hallanom attól, aki elvezetett a megnyugváshoz, a gógotai kereszthez, hogy mindez csupán káprázat volt: hogy Isten országa nem létezik, és a testünk se támad föl többé?...

Egymással szemben ültek a kövön, s kimerülve nézték egymást; végül Bárány fölállt és odalépett a vendégéhez:

– Akasszuk ki a körmünket egymás lelkéből, Lévi – mondta békítőn. – Úgy látszik, a te fájdalmad nem az én fájdalmam, s az én gyötrelmem nem a tied... Gyere hát, legalább az éhségünkön enyhítsünk; gyere, faljunk valamit...

De csak kenyere volt odahaza; mindkettőjüknek botot nyesett hát, és magával vitte Lévit egy közeli tanyára, ahol órajavítás árával tartoztak neki; Bárány jobbra-balra csapkodott a furkójával az ösvényen, nehogy kigyóra lépjen, Lévi kissé gacsosan ment mögötte: nemcsak az éhség bágyasztotta el, amelyről restellt volna beszélni, hanem az eretnek istenkáromló kifakadása is; ugyanakkor sértődött volt, mint egy kiküldött apostol, akinek az ígéret ellenére sem adatott tudtára a megfelelő pillanatban, hogy mit kell mondania. A tanyán hatalmas cserépfazék aludttejet meg zöldhagymát kaptak, megfogták kétoldalt a fazék fülét, és visszaindultak a kalibához.

Mindketten szótlanok voltak, nem tudtak, mivel kezdenék el ismét a beszélgetést; Lévi olykor a fazékra pillantott, és nyelvével végigtapogatta cserepes ajkát; a viskó mögött tömött lombú bokrok vetettek árnyékot, és ők ide tették le a fazakat, hogy idegen tekintet ne zavarja a szerény lakomát. Báránynak csupán egy horpadt alumínium tányérja volt, ezért mindketten a fazékból ettek fakanállal, ami felidézte bennük közös térítőútjaikat. Tördelték a kenyeret, zöldhagymát hersegtettek, és a házigazda komorságában is szinte elnevette magát, látván, hogy a zsidó a szára felől kezdi meg a hagymát, s úgy nyeli kimeredt szemmel; az aludttejet pincében tarthatta az asszony, mert még hideg volt, rezgő, puha darabokban dőlt a szájukba, s kellemes munkát adott állkapcsuknak.

– Ritkán eszem aludttejet, de ez sokáig megmarad majd az emlékezetemben! – mondta Bárány.

Lévi Áron gyanakvón pillantott rá, hátha ebben is valami célzás rejlik; kétoldalt a szája tejes volt.

– Valóban különös, hogy még a test is mily sokáig emlékszik a maga örömeire – mondta tünődően.

Most meg Bárány leste, hova akar kilyukadni.

– És ha így van – folytatta a zarándok –, hogyne emlékeznék a lélek, amely a szentséget befogadja.

– Csakhogy a lélek is gyakrabban gondol a testre, mint önmagára, s ebből ered minden kísértés!

Bárány örült, hogy bölcsessége ezúttal sem hagyta cserben, és mosolyogva, komótosan törölgette a kanalat egy lapival; Lévi gondolkozott egy keveset az eretnek szavain, aztán a farzsebéből elővette igazolványait, s a katonakönyvben kétrét hajtva mindjárt megtalálta azt a kézírással teleírt lapot, amelynek szövege épp a földi örömök hiábavalóságáról szólt: szétnyitotta a papirost, és mutatóujját végigdöcögtetve a sorokon, éneklő hangon olvasta:

– „Mit gondoljon az ember azokról, akik egy percet se szánnak rá, hogy fölmérjék, hova is torkollik minden élet...”

Ekkor azonban dobogás meg szekérkerék kotyogása hallatszott, mintha a patak köveket görgetne medrében, és Bárány észrevette, hogy a vízmosás mögött, a bokrok

magasságában két veres tasakként bukdácsol előre az ismerős ló füle; aztán megpillantotta TROPÁT, az óriási állatorvost is: nagy, tésztafehér arca volt, de kicsi száját keserűn összeszorította, mint a zsémbelő gyermek; mélyen a ló fara mögött ült a taligában, melynek lábájában fürdőnadrágos szőke nő hevert, meztelen talpát a gúzsba kötött bivalyborjúnak támasztva; ő is állatorvos volt, néha látni lehetett a környéken, amikor oltóanyagot, műszereket hozott fel TROPÁNAK a rajontól. BÁRÁNYNAK a borjúról eszébe jutott, hogy vagy két héttel korábban, valahányszor szél fújdogált, émelyítő dögszagot hozott a patak alsóbb folyása felől, s ő addig ment, amíg meg is találta az ölnyi zsigert, amely fennakadt egy benyúló ágon és legyek ezreit ringatta. LÉVI ÁRON fölnézett, aztán tovább olvasta a kézírást:

– „A legszebb földi életnek is vége; nem tudom, hogyan kerültem a világra, nem tudom, mi a testem, mik az érzékeim...”

Ekkor BÁRÁNY föltápázkodott és intett, hogy menjenek a kordé után; nagyon zaklatott volt, s mire a zsidó bármit is kérdezhetett volna, ő már húzta maga után oly erővel, amelyet gyanítani sem lehetett ebben a satnya testben: még a keze is forró volt, amellyel csuklóját szorította, miközben igyekvően el-ellökte magát a fehér koponyakövekről; aztán becsörtetett egy sátorszerű bokor alá. LÉVIT is leültette, és figyelt; a zarándok azt hitte, a házigazdája most a feketevágást akarja meglesni, amelyről neki mesélt, s mert úgy érezte, ez nem tartozik rá, ismét szétnyitotta a füzetlapot, és hol némán mozgatta az ajkát, hol hangosan olvasott egy-egy mondatot; a nő már a foszforsárga pléden feküdt, a kordétól húsz lépésnyire; TROPA leemelte az összekötözött lábú borjút, aztán az ülés alól kivette a zsákvászonba göngyölt kést meg a szekercét, s egyetlen vonással átmetszette az állat nyakát: a borjú egész testében megfeszült, de a gúzstól nem tudott szabadulni, s miközben a gégejéből dőlt a vér, a szemét csodálkozóan nagyra nyitotta, mintha nem értene, hogy a nyugodt ringatózás után miért teszik ezt vele.

– Elhiszed, óriáscsecsemő, hogy én hamarabb elvágom egy ember gigáját, mint egy borjúét? – szólt a nő.

– Eddig nem úgy viselkedtél – mondta Tropa rö-
högve. – Inkább ráfonódtál a férfiak nyakára;
mondd, segítesz trancsírozni?

– Trancsírozzon a rosseb ! Majd csak boldogulsz va-
lahogy, hiszen akkora kezed van, mint Bilinek a *Sicc*ben.

– Ne vadulj, Éva. Tizennégy adagot kell kivikkol-
nom ebből a hitvány állatból, és mindenki a lelkét
akarja!

– Te vagy a marha, miért csinálod?

– Mert én se szeretnék megrohadni itt a hegyek kö-
zött, kisördögöm, csupán azért. És ha el akarok pattanni...

Az állatorvos most a zsigereket emelte ki, hátrapúpo-
sítva a fenekét, nehogy az ezüstösen csillogó belek a nad-
rágjához érjenek; a nő lehunyta a szemét, és azt kér-
dezte:

– Vajon ez a remete, akiről többször is meséltél, nem
volna hajlandó jósolni nekem?

– Attól függ, mit akarsz megtudni.

– Hát azt, hogy férjhez megyek-e valaha, és ha igen,
gyereket szülök-e majd vagy angóramacsát. Ennyi unat-
kozás, szüzi élet után már az sem lepne meg, ha angó-
ramacsát szülnék, a nyakán piros masnival. Mit szólsz?

– Azt, hogy cédulás vagy! – mondta a férfi, és meg-
bontotta a bőrt a fölfüggesztett borjú bal hátsó lábán. –
A szüzi életedre azonban nemigen panaszkodhatsz.

– Te csak a pletykát tudod; de az mégsem mindegy,
hogy unalomból csinálom-e vagy örömöm telik benne...

– Érdekes, velem még unalmadban sem kezdted ki
soha. Ezt vegyem megtiszteltetésnek?

– Téged megszoktalak. Túlságosan jó haverok va-
gyunk. És mindig arra gondoltam, ha buzgólkodni kezde-
nél fölöttem, elröhögném magam. Vagy te röhögnél ki
engem...

– Hátha halálosan komolyan vennék?

Az óriás fölemelte a fejét a borjú hasüregének véres
homályából, és hirtelen megbánta, hogy belement a já-
tékba, de már késő volt; a nő lehunyt szemmel elmoso-
lyodott, körmei mint keskeny piros bogarak fölszaladtak
kétoldalt a tenyéryi fürdőnadrág oldalán, majd idegesen
föl-fölröppenve bontani kezdték a fűzősinórt; Tropa szét-
nézett, és az arca siróssá vált:

– Bizisten cédulás vagy! – mondta panaszosan. – Várj, legalább mosakodjam le a pataknál...

S tétován el is indult a fűzfák felé, a nő azonban erélyesen visszaparancsolta az ösvényről:

– Úgy gyere, amint vagy, hallod?!... Neked egyedül ez a kosztüm áll jól: különben nem is fogadnák!...

Lévi egy idő után azt hitte, hogy a csönd, amely a bokor hűvösében terjeng, nem más, mint a bölcs és istenes gondolatok iránti áhítat, és suttogva olvasta: – „Miért nem egy másik perc jelöltetett ki számomra a múlt és a jelen örökkévalóságából?... Tudom, hogy meghalok, de ezt a halált a legkevésbé sem ismerem...” – Most Bárányra pillantott, remélte, hogy az ő arcán is érdeklődést fog látni, de a remete épp akkor tápázkodott fel mellőle: aprókat nyögött, aztán nyüszíteni kezdett, szemét boldog-irigyen nagyra kerekítette. Lévi, amint észrevette a pajzán jelenetet, ugyancsak eltátotta a száját; eddig csak képeken látott ilyen nimfát ölelgető, hatalmas és véres karú faunt.

– El innen egykettőre! – suttogta. – Azért hoztál el ide erővel, hogy megbotránkoztass engem?!...

És most már ő húzta maga után az anachoretát, s nem törődött vele, hogy az szenvedőn bukdácsol mellette, hogy tiltakozón hátrafeszíti magát, hogy zihál és káromolja őt. Csak vonszolta, mintha a fákhöz csapkodva szét akarná zúzni, s mikor Bárány térdre bukott, oly dühösen cibálta fel, hogy ingének egyik ujjja a kezében maradt; de nem sajnálta őt, most a karját is tőből kitepte volna, látván, mennyire megkísértette a paráznaság húsbá maró vágya. Aztán már ismét ott voltak a kaliba előtt. Nézték egymást, mint két ellenség:

– Még a hitvány sáskaeledel sem tudta elfojtani tested ördögi csábítását, ugye?! – kiáltott fel kárörvendőn Lévi.

Bárány a háta mögé dugta meztelen karját, amelyről leszakadt az ingujj, felelni akart, de aztán megrázta a fejét, és mintha nem is látná őt, tekintetével azt a látomásos helyet kereste; kétségbeesett volt és fölháborodott, s közben úgy szenvedett, mintha izzanának a csontjai;

aztán másféle rosszullet környékezte meg, s már-már az öntudatlanság felé sodorta. Végül kifakadt:

– Azt mondom, távozz innen mihamarabb, Lévi!... Semmi dolgunk többé egymással – takarodj innen!

És a kiborult gyökerek között kanyargó ösvényre mutatott, amelyen megpillantotta az erre közeledő zarándokot.

Lévi belépett a kuckóba, vállára vette bakancsát, aztán szomorúan s szemrehányón megállt Bárány előtt:

– Amíg remény pislogott bennem, hogy ráébredsz nyomorúságodra, kerültem mindazt a beszédet, ami végképp eltaszíthatna téged az Úrtól... Most azonban a saját szememmel láttam és a saját fülemmel hallottam, hogy a Sátán kezére adott téged Isten, és épp emiatt nem titkolom tovább: mielőtt útra keltem volna, a gyülekezet vénei elé járultam, és megkérdeztem, van-e még számodra szabadulás.

– Ha van, ha nincs, eredj utadra innen! – intett Bárány, de Lévi még közelebb lépett hozzá:

– A vének azonban egyenként széttárták a karjukat, és az ige szavai szerint feleltek meg nékem, amint írva van Pál apostolnak a zsidókhoz írt levelében: a föld, amely beissza a gyakorta reá hulló esőt, és hasznos füvet terem azoknak, akikért műveltetik, áldást nyer Istentől; amely pedig töviseket és bojtorjánokat terem, megvetett és közel van az átokhoz; annak vége megégetés!

Válaszként Bárány valami megbotránkoztatót akart üzeni a gyülekezetben véneknek, de már azt sem bánta volna, ha megégetik, csak láthassa a kordét, amelyen a kizsigerelt és földarabolt borjú mellett a szerelem bálványja tündököl, aki véres áldozatot mutatott be magának azon a rejtett erdei tisztáson. És amikor előbukkant a fogat, észre sem vette, hogy az állatorvos kicsiny gyermekszája még keserűbb, s hogy a nő úgy hever a ládában, akár a halott, miközben szemeireinek kék árnyéka szétszivárog az arcán; ő csak a boldog Ádámot és Évát látta, aki még tiszta és őszinte, és innen van a bűnbeesésén...